№ 190. Київ. Середа, 20 августа (2 вересня), р. 1908. Ціна окремого № 4 коп. № 190.

РАДА

газета політична, економична і літературна
ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.
Рік третій.

Адреса редакції і контори:
у Київі, Велика Підвальна вул. д. 6,
біля Золотих воріт.
— Телефон редакції 1458. —
Телефон друкарні 1069.

Умови передплати на р. 1908.

на 1 рік	на 11 м.	на 10 м.	на 9 м.	на 8 м.	на 7 м.	на 6 м.	на 5 м.	на 4 м.	на 3 м.	на 2 м.	на 1 м.
6.	5.70	5.20	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75	1.25	65.

Рокові передплатники можуть виплачувати передплату частками, в 2 строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб., в 3 строки: на 1 янв. 2 карб., на 1 февр. 2 карб. і на 1 марта 2 карб.
За границю: на рік 11 карб., на півроку 5 карб. 50 к., на 3 міс. 2 карб. 75 к., на 1 міс. 1 карб.
Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця.
За зміну адреси 30 коп.

Авторі рукописів повинні подавати своє призвіще і адресу. Редакція може скорочувати і зміняти статі; більші статі, до друку негодящі, переховуються в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються.

Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

Умови друкування оповісток:

За рядок петіту попереду тексту або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок петіту після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз.

Літній театр Купецького Саду.
Товариство Українських Артистів під орудою П. К. САКСАГАНСЬКОГО.
Сьогодня, 20-го августа,
1) „ЗАЛЬОТИ СОЦЬКОГО МУСІЯ“,
(Пісні в лицях), оп. у 3 д. Кропивницького. 2) **„Як ковбаса та чарка, то минеться й сварка“,** ком. у 1 д. Старицького. Бере участь вся труппа.
АНОНС: У п'ятницю, 22-го, бенефіс артистки С. Б. Попової—1) **„За двома зайцями“**, ком. у 4 д. Старицького. 2) **Концерт.** Бере участь вся труппа. Білети продаються.
Початок о 8½ годині вечора. м—193—93

ФЕЛЬДШЕРСЬКО-АКУШЕРСЬКА ШКОЛА ПРИ ЛІКАРНІ НА — 100 ЛІЖОК —
Д-РА МЕД. П. Т. Нейштубе **„КВІСІСАНА“**
Велика Житомирська вул., № 19. Приймаються прохання на усі відділи. 100—0300—11

КОМЕРЦІЙНА ШКОЛА Т-ВА ВЧИТЕЛІВ.
Навчання вкупі хлопців і дівчат. Школа має права Держ. (Правит.) комер. шкіл. Вакансії є у молодш. пригот, і старш. пригот. (платня 80 карб.), I, II і III (кл. 100 карб.), IV та V (кл. 120 карб.) класах. Прийом продовжується, занятія почнуться з 1-го сентября. У Київі, Терещенківська, 25. 16-289-12

Сільсько-господарські Курси у Київі.
засновані Київським Товариством сільськ. хаз., **для особ обох полів**, в наступаючому шкільному 190⁸/₉ р., **одчиняються в половині сентября.**
Плата за повний роковий курс 20 карб. Прохання про вступ на Курси приймаються в помешканні Київськ. Товар. сільськ. хаз., Хрещатик, № 25, кв. 88. Там же можна одібрати подробні справки про Курси. 3—0309—2

Видавництво „ШЛЯХ“.
Вийшла з друку і продається по всіх книгарнях нова книга
ВВЕСЬ СВІТ
в українській справі.
Подія 12 квітня 1908 року.
Голоси преси: української, польської, московської, чеської, німецької, італійської, французської, бельгійської і англійської.
Біля 100 вирізок.
Переклали на українську мову і упорядкували В. Степанківський і Левко Юркевич.
ЦІНА 50 КОП. 10-261-1

ГРАМОФОНИ
Тонарм од 15 карб. до 100 карб. Грамофонні пластинки. Грамофон-**фонографи** **Пате** і валки до них у великому виборі.
головне депо музичних струментів і нот
Г. І. ГИНДРЖИШЕКА у Київі, Хрещатик, 58. Прейс-курант. безплатно.
гд-7-75

„ВѢСТНИКЪ ВОЛЫНИ“
въ 1908 году.
Подписка на 1908 годъ продолжается.
Стоимость подписки указана ниже. Желающіе получать газету въ теченіе года съ разсрочкой платежа, уплачиваютъ вмѣсто 85 коп. каждый мѣсяцъ— по 1 рублю въ теченіе 7 мѣсяцевъ.
Бѣднѣйшіе платятъ 60 копѣекъ въ мѣсяцъ.
Знамя наше—Прогрессъ и Гуманность.
Условія подписки:
Подписная цѣна съ доставкой и пересылкой городскимъ и иногороднимъ подписчикамъ:
На 1 мѣсяцъ 85 коп. На 2 мѣс. 1 руб. 60 коп. На 3 мѣс. 2 руб. 30 к. На 4 мѣс. 2 руб. 60 коп. На 5 мѣс. 3 руб. 40 коп. На 6 мѣс. 4 руб. На 7 мѣс. 4 руб. 50 коп. На 8 мѣс. 5 руб. На 9 мѣс. 5 руб. 50 коп. На 10 мѣс. 6 р. На 11 мѣс. 6 р. 50 к. На 12 мѣс. 7 руб.
Въ 1908 г. будутъ напечатаны: Воспоминанія (продолженіе) В. Г. Короленко о Волыни, воспоминанія Аскоченскаго о Житомірѣ и романъ (продолженіе) Печенѣга „Равнодушіе“, который въ дальнѣйшемъ своемъ развитіи коснется движенія и событій 1904—905 г.г.
0—294—5 Редакторъ-издатель Т. П. Бортниковъ.

В книгарні
Л. і В. ІДЗІКОВСЬКИХ,
Київ, Хрещатик, № 29 і 35.
Продаються підручники (учебники) останніх виданнів для всіх шкіл, від нижчих до вищих, в міцних і зручних дешевих оправах. Великий вибір українських книжок. Каталоги книжок висилаються і видаються даром.
5—0312—2

В.-Володим., 33.
УКРАЇНСКА ТОРГІВЛЯ
„ЗАТИШОК“.
Вел.-Володимирська, 33.
Має щодня свіже смашне морожене кількох сортів і всякий квас та минеральні води провізора Генчке.
Прошу шановних українців не минати. 10—230—16
В. Володим., 33.

У Катеринославі
при книгарні
Лозинської
на Проспекті,
відчинено відділ контори **„Ради“**, де приймається передплата частками на **полекшених умовах.**
р—0311—4

Чумазий іде!..

Інтелігенція спить. Значна частина її смакує тепер Каменських, Арцибашевих et cetera. Великі справи їй „не поплечу“, а за малі діла після великих мрій і замірів і братись неохота.

За те чумазий не дрімає. Ще так недавно він знав тілько один спосіб політичної агітації—бий його. Тепер же він озброюється по останньому слову агітаційної науки: до економичного пригнобленого класа—селянства і робітників він починає говорить язиком їх шкурних інтересів, мовою насущних потреб їх буденного життя. Ще так недавно ми зареґістрували постанову Київського місіонерського з'їзду про необхідність наділення безземельних і малоземельних селян в Холмщині землею. Не раз лідери союза істино-руських людей говорили про земельну справу до мужичків язиком ес-ерів і ес-деків. Не раз з їх уст сипались агітаційні прокльони на голови панів не тілько польських, а й істино-руських.

Правда, багато в цих промовах є демагогії, рощитаної на обдурювання простого народу. Але є трохи й щирости. Духовенство, що говорить ці промови і в Думі, і в народі, не таке вже сліпе, щоб не бачити тяжкої народньої нужди і не знати до неї ліків. Але не багато знаходиться серед цього смільчаків, що не покривлять душею.

Тепер союзники пустили в ход новий козирь.

В західній Україні широко роспвсюджуються кооперативи. Народ береться до самозапомоги. Поки що його самодіяльність виявляється в тому, що українські губернії потроху все густіще окутуються сітю кооперативів самих ріжнородних форм. З'явилась навіть кооперативна хлібопекарня, заснована в однім подільськім селі підчас жнив.

Кожний, хто хоч трохи мав змогу придивитись до життя села, знає, яку велику культурну роль може одіграть кооперативна крамниця або кооперативна позичкова каса на селі. Вже й тепер по багатьох селах сільська кооперативна крамниця служить разом з тим клубом, читальнею, чайною. Це діло дороге, рідне усій громаді. І вона силкується його піддержати всілякими способами. Сюди виписуються книжки, газетки. При кооперативних крамничках організуються невеликі бібліотеки.

І ось тепер чумазі хотять захопить ці огнища культури в свої нечисті руки. Надать їм яскраво чорносотенний напрямок. Зробить їх дужим чорносотенним фактором в боротьбі з поступовим рухом, з инородцями—евреями, поляками і т. д.

На Волині і Холмщині ці спроби над експропріацією кооперативів чорносотенці учиняють вже другий рік. Тепер свої операції вони перекинули на Поділля.

В останньому числі „Подоліи“ у відділі офіціальних циркулярів, поруч з циркуляром відомого по його антідумській чорносотенній агітації Свято-Троіцького Братства надруковано універсал „Губернскаго Совѣта истинно-русскихъ людей“. „Совѣтъ“ засновує в Камянці-Подільському центральний склад краму для потребительних крамниць. Так от 31 августа, як оповіщає універсал, будуть освячувати будинок для цього складу, а після освячення має бути нарада предсідателів відділів союза і делегатів кооперативів з Каменецького, Проскурівського, Літичевського та Ушицького повітів, де мають розглядатись ось які справи.

1) як організувать при кожному відділі союза руського народа кооперативні товариства: крамниці і позичкові каси,

II) Яким способом найдешевше купувать крам для каменецького склада і для сільських товариств.

Сповіщаючи про це, „Губернскій Совѣтъ“ запрошує всі повітові товариства і під'одділи союза вислать своїх делегатів до Кам'янця на 31 августа.

Можна думати, що при допомозі „властей предержащихъ“ і урядових банків кам'янецьким союзникам вдасться здійснити свої заміри, утворити для союзницьких кооперативів привілеґіроване становище. І тоді під егіду союза попливуть напевне і инші товариства.

Наша інтелігенція, проворонивши цю експропріяцію, допустить чумазого не тільки під стіл, а й на стіл. І союзницькі кооперативні товариства обсотають міцною павутиною всю західну Україну.

Правда, можна бути певним, що народ, розбужений до культурного і економичного життя істино-руськими демагогами, не вічно буде йти за ними, не буде сліпо коритись їх циркулярам. Вже самий факт того, що сита союзницька буржуазія мусить пристособлятись до економичного становища народу, мусить розмовляти з ним язиком його нужд і інтересів свідчить про те, що чорносотенні поводарі не в силах прямо повести його туди, куди б їм хотілось. Пройде рік-другий і мужик очухається од союзницької ласки, стане на ноги.

Чумазий іде і мимо пройде. А народ лишиться незатроєним.

Тільки й нашій інтелігенції не слід дрімати. Недавно вийшов циркуляр про те, що кожний громадянин має право агітировать за роспосюдження кооперативів. Циркуляр цей, здається, видано спеціяльно для західної Вкраїни. Варто було б використувать його для роботи серед нових економичних організацій. Хоч по нашим конституційним обставинам те право звучить досить „двусмысленно“, але все ж таки циркуляр цей одкриває невеличку щілинку, котру і треба використувать для роботи серед народу і для боротьби з чумазим.

Вік. П.

Сільська кооперація.

Сільська кооперація по-за межами Европи.

Блискучим доказом живучости й потрібности сільської кооперації може служити **Америка**,—власне її північні Злучені Штати. В той час, як городська кооперація ще й досі перебуває там у зарідковій фазі, кооперація сільська здобула собі величезний вплив і силу членів. Професор Пірсон показує число сільськогосподарських товариств у Штатах в 8,500, а число членів у них—в 1 милійон. А городські кооперативи ледве животіють і налічують усього кілька тисяч членів. Ріжниця величезна.

Найбільше розвинені в Штатах товариства для ссипки й продажу збіжжя: не дурно ж Америку називають країною елеваторів. В однім тільки штаті Йові за перших 9 місяців 1907 р. було засновано більше 50 таких товариств, усього ж там зараз є коло 200 товариських елеваторів з 30,000 членів. У штаті Ілінойс є зараз коло 150 елеваторів, у штаті Небраска—приблизно стільки ж. У Мінесоті, Вашингтоні, Канзасі, Індіані й Дакоті елеваторів порівнюючи менше, та все ж їх там чимало й де-які з них продають не тільки збіжжя, а й ліс. Усього кооперативних елеваторів у Злучених Штатах більше 1,000, обороту ж вони мають коло 50 мил. карб. на рік.

Поруч з цим є також кілька товариств спеціяльно для нагрузки й вивозу збіжжя, до яких належать сотні тисяч членів. Ці товариства постачають також своїм членам усе потрібне для сільського господарства. На чолі найбільшого з них—„Farmers Shipping Association of Kansas and Oklahama“—стоїть відомий соціяліст і кооператор Гофман.

У Злучених Штатах досить поширені також молочарські товариства. Перше місце з цього боку заступає штат Мінесота, де є більше 700 молочарських товариств. Далі йдуть штати Йова, Вісконсін та Ілінойс. У всіх штатах є коло 3,000 таких товариств; вони що-року продають масла й сиру приблизно на 90 мил. карб. Одне з цих товариств у штаті Небраска має більше 400,000 карб. паєвого капіталу й об'єднує 5,000 фермерів. Воно виробляє й продає що-року 40,000 фунтів масла, 20,000 кварт мороженого й 25 тонн льоду.

Треба ще згадати про досить численні товариства для спільних закупок, для продажу всяких продуктів сільського господарства й для проведення води на поля.

Чималий інтерес має сільська кооперація в другій неевропейській країні—**Алжирі** (французька колонія в Африці). З анкети графа Рокіньї видно, що зараз в Алжирі є 78 сільськогосподарських товариств. Частина з них купує що-року на 200—300 тисяч франків штучного гною, насіння, машин і т. и. Де-які з цих товариств намагаються також—і не без успіху—зорганізувати продаж продуктів своїх членів. Більшість сільськогосподарських товариств об'єднана в центральні організації, головнішими з яких являються „Спілка сільськогосподарських синдікатів алжирського департаменту“ з 45 товариствами й „Спілка сільськогосподарських синдікатів костянтинського департаменту“ з 19 товариствами.

Кошти алжирських сільськогосподарських товариств складаються з членських вкладок та урядових або департаментських субсідій. Подекуди розміри вкладок збільшуються або зменшуються в залежности од кількости землі та од роду культури. Так, напр., члени товариства в Мітіджа платять по 50 сантім. з кожного гектару виноградників і по 10 сант. з кожного гектару инших культур річно.

Необхідно зазначити, що алжирська сільська кооперація носить цілком нейтральний характер. Членами товариств однаково можуть бути й колоністи-переселенці й тубольці-араби. Останні широко користуються нейтральністю кооперацій і вступають до них у досить великому числі.

Кооперація в **Японії** виникла дуже давно, й народ ставиться там до неї дуже прихильно. Найстарішою формою кооперації являються товариства для продажу шовку. Де-які з цих товариств істнують уже 230 років.

Докладної статистики кооперацій у Японії немає. Відомости є тільки про 346 товариств, які року 1898 мали 64.388 членів і на 968.141 єну нерухомого добра. Найзначнішими з них були шовкові товариства, з яких де-котрі продавали шовку на 3 мил. єн річно. Маючи на увазі, що з того часу, до якого стосуються наведені цифри, пройшло десять літ, а також неповність цих цифр навіть для того часу, можна припустити, що тепер у Японії є не менше 600 кооперативних товариств з 100.000 членів.

М. Гехтер.

Листи з Праги.

III.

(*З'їзд чеських чиновників. Смерть письменника В. Вячка. Самоправство поліції*).

Серед багатьох з'їздів, які одбулись останніми часами в Празі, особливо звертає на себе увагу перший з'їзд чеських чиновників. Се перша серйозна спроба чеських чиновників організуватись для кращого обстоювання своїх прав і свого становища. Треба сказати правду, що всі підготовчі праці було так гарно виконано, що з'їздові лишалось тільки ухвалювати внесені проекти без всяких поправок. В цьому з'їздові брало участь 250 делегатів—представників од 250 форм чиновницької служби. Праці з'їзда було поділено по трьох секціях: соціяльній, економичній і організаційній. Крім того соціяльна секція роспадалась на три і організаційна на дві групи.

На з'їзді обмірковувалось тяжке сучасне становище чеських чиновників.

Особливу увагу звернуто було на цілковиту юридичну безправність. Говорилось про те, що часто й густо підвищення по службі і чинопроізводство робиться не на підставі закона, а волею окремих особ.

Щоб цього на далі уникнути, делегати з'їзду висловились за те, щоб зразу ж було заведено автоматичні норми чинопроізводства, обовязкові і справедливі для всіх. Разом з цим було знято питання про капитальну реформу сучасної сістеми дісціплінарних кар.

Ця реформа повинна буть зроблена на підставі найновіших поглядів на карність. В склад дісціплінарного суда повинні входити представники з обох боків. Ніякої кари неможна наложити без попереднього розслідування.

Розуміється, що одним з головніших

пунктів програми було питання про матеріяльне забезпечення чиновницького класа і разом з тим про страхування од старости, смерти і т. и.

І в цьому разі постановлено було вжити автоматичної сістеми побільшення окладів і норміровки страхування. При цьому було звернуто особливу увагу на становище поденних чиновників і на т. з. практикантів, яких до цеї пори спрашенно експлоатували. З'їзд категорично висловився проти несправедливости що до цих паріїв чиновництва і постановив як найшвидче унормувати становище їх.

Праці всих трьох груп соціяльної секції були сконцентровані на питанні про гражданську рівноправність чиновників.

Із докладів виявилось, що до цього часу чиновники можна сказати зовсім не брали участи (в юридичному розумінню) в громадському житті. Цілком натурально, що з'їзд висловився за те, щоб за чиновниками визнані були всі громадянські права.

Роботи з'їзда мають такі наслідки: 1) засновано „Чеський союз чиновницьких організацій" і 2) засновано „Чиновницький друкарський і видавничий союз". Останній зразу ж почав видавати „Всечиновницький журнал". Видавничий союз засновано на зразок акціонерних товариств; пай 20 корон.

На останньому засіданні з'їзда (17/VIII) було обрано Центральний комитет „Ч. С. Ч. О." з 22 членів, а також в-останнє було принято резолюції, винесені всіма секціями. Разом з тим новий з'їзд виступив на шлях практичної діяльности і вніс в чеське громадянське життя новий фактор.

—

17—VIII вранці в Празі помер один з ветеранів старої чеської літератури і могикан давно оджившої старочеської політичної течії—Вацлав Вячек. Посвятивши себе спершу педагогичній діяльности, він, одначе, з 1867 року працював виключно на полі публіцистичної і художньої літератури. Вячек письменник дуже плодовитий. Він лишив по собі силу новел, романів, патріотичних повістей і оповідань, історичних заміток і хронік, політичних статей та памфлетів, силу всіляких споминів, некрологів і т. и.

Що ж до вартости його творів, то в більшости з них говориться про „дѣла давно минувшихъ дней". Цікаві вони тільки критичному скальпелю літературного і громадського історика. Але для чеської журналістики значіння В. Вячка важне з другого боку. З 1871 року він почав видавати щомісячний журнал „Osvěta", який був першою спробою такого рода в чеській журналістиці і був, так би мовити, праотцем дальших чеських щомісячних оглядів. Що до змісту Osvěty, то неможна одкинути того, що на перших порах цей журнал цілком одповідав своєму призначенню, як орган громадської думки, і тільки вже потім, коли в політичнім та інтелектуальнім житті чехів пішла діференціація, „Osvěta" зосталась за бортом дійсности, будучи одною з послідніх позіцій умираючого літературно громадського консерватизма і вкупі з ним політичного клерикализма. Словом „Osvěta" і її творець останні роки жили минулим, ігноруючи або навіть переслідуючи сучасну дійсність.

—

Вкінці—де-кілька слів про самоправство всемогущої поліції. Очевидно, нижче написані рядки—насущний хліб для Росії тим не менше страшними здадуться вони для обивателя конституційної Австрії, в якій уже заведено ідеальну виборчу сістему. В одному з попередніх листів я писав, як нахабно і беззаконно роспустила поліція чеську „Загальну федерацію". Тепер варт зазначити не менш нахабне порушення поліцією закона про свободу преси. Все частіш і частіш можна бачити чеські газети з білими плямами, з коротенькими, але красномовними написами над ними: „сконфісковано". Розуміється, що жертвою таких переслідувань являються соціялістичні газети. Так, напр., в № 231 „Pravo Lidu" (центральний орган чеської с.-д.) було сконфісковано де-кілька місць в фельєтоні „Прогулка по дрезденській виставці". Між иншим сконфісковано відомий refrain в оперетці „Walzertraym". „Це було дуже гарно і дуже мені приємно було!" Як ви думаєте, що в цих словах було протизаконного? А от що: це як раз одна з тих стереотіпних фраз, яку знає по чеському Франц Йосип і яку не раз і не два казав, коли був у Празі. Таким чином опереточний рефрен з відомим складом фраз вийшов „Majestäts Beleidigung", який суворо переслідується австрійськими законами.

І. Б.

Прага. 26—VIII. 1908.

ПО РОСІЇ.

— **Реформа державного контроля.** В майбутню сесію Державної Думи буде внесено законопроект про реформу державного контроля. Незабаром для розгляду цього законопроекта буде складено особливу комісію, в яку увійдуть крім міністра фінансів і державного контрольора, ще деякі члени Державної Ради, а також і инші досвідчені особи. Зараз вияснилось, що пропозіцію про відокремлення державного контрольора від кабінета міністрів не ухвалено сферами. За те багато прихильників того, щоб розділити функції державного контрольора,—і в одних, які торкаються виключно контрольних операцій, державний контрольор повинен бути незалежним від кабинета, а відповідать тільки перед Верховною властю та законодатними палатами. З цим проектом згожуються міністри і державний контрольор Харитонов. (Р. С.).

— **Проти Думи.** Минуло вже 3 місяці з того часу, як Дума, ухваливши законопроект про будування амурської залізниці, висловила бажання, щоб підчас будування було заведено „строгий і дійсний контроль". Зважаючи на постанову Думи, державний контроль в особливій комісії склав правила, інструкції і наказ для тих, хто будує амурську залізницю. Правила ці давали казні гарантію від дуже частих при будуванні залізниць крадіжок. Инакше подивився на цю справу міністр доріг Шауфус. Йому дуже не подобалося, що державний контроль повинен ревізувать суми, які витрачаються на будування залізниці, підчас самого будування. Державний контрольор запропонував Шауфусові негайно видати наказ, щоб всі будівничі амурської залізниці керувалися правилами, складеними контрольом. Але Шауфус зрікся виконать цю пропозіцію і заявив Харитонову, що в нього єсть дозвіл обходитись без початкової-ревізії; цей дозвіл він здобув ще до того часу, коли Дума зробила свою постанову. Після цього Харитонов заспокоївся і звелів складені правила прилучить до „діла". На цьому справа з думськими бажаннями і скінчилась. (Г. М.).

— **Нечуваний процес.** Незабаром в Петербурзі в суді буде розглянуто нечуваний процес. Обвинувачуються такі особи: Юдік—бувший товариш прокурора, Баранов—член попечительства про біднихи і инших благодійних товариств, Лапа-Губер—співробітник „Петербур. Листка", Ялгубцов—співробітник газети „Вечеръ", Котильов — співробітник „Торгово-Промышл. Газеты" і паризької газети „Avrore", Потьомкин—студент петербурзького університета, Попов—петербурзький купець і Трофімов—лакей Попова. За свідків викликають: письменника Каменського, письменника Купріна, співробітника „Петербур. Газеты"—Жукова, журналиста—Стечкина, поета Рукавішнікова, журналиста—Дроздова, драматурга—Булацеля, письменника—Свірського, 8 дворників і 6 приватних особ. В акті обвинувачення про згадану вище компанію говориться таке. Лакей купця Попова Трофімов обходив з мішком всі двори, всякі підвали і скрізь ловив котів. Зловивши котів, він вертався додому. Сюди—в дім Попова збіралась вся згадана компанія. Тоді котів привязували до столу, або в садку до дерева і впускали 2—3 фокс-терьєрів (собак). Собак роздратовували, били, щипали і потім кидали на котів. Собаки починали гризти їх. Вся компанія з захопленням дивилася на це, поки собаки не загризали зовсім котів, яких після цього закопували в садку, або викидали на вулицю. Траплялося, що кіт не давався і загризав фокса,—тоді компанія рішала виконать над ним смертну кару. Повторялося це мало не що дня, поки нарешті на це не звернула уваги поліція, наслідком чого явилося судове слідство. Як свідчать дворники, Попов дуже піячив. Завжди біля його кватирі стояли звощики, що привозили і розвозили пьяних гостей. У кватирі часто виникали сварки,—і траплялось, часом кого-небудь з гостей випроважували на вулицю, а призвіще його записувалось на так званій чорній дошці, що висіла в їдальні. (Б. В.).

— **Весілля у тюрмі.** 15 августа в одній з петербурзьких тюрем відбулося весілля. Обвинувачених в процесі 37-ми Йосипа Велера і Олександри Малієвої. Молодий і молода не бачилися два роки—увесь цей час вони були під арештом. Переписка велась під доглядом жандармерії. Дозвіл на шлюб дано під тою умовою, що в церкву нікого не пустять навіть батьків молодих. Проте до тюрми прибули всі родичі молодих, але їх не пустили в церкву. Рівно в три години привели в церкву обох обвинувачених, але розмовлять їм не довелося, бо з заду них стояло два надзирателя—на цей раз в ролі бояр. Велеру 24 роки, а Млієвій—16 років. Обоє молоді дуже красиві. Квіток ніяких не було, бо по тюремним правилам їх не дозволяється передавати. Співав хор з арештантів, яких поставили в такому місці, щоб вони не могли бачить молодих. Шлюб швидко скінчився. Священик привітав молодих і звелів їм поцілуватись. Зараз же „бояри" приступили до своїх обовязків і негайно розвели їх окремо по їх камерах. Б. В.

— **Справа Колюбакіна.** Член третьої Думи Колюбакін весь початок думської сесії пробуде в „Крестахъ". Його посажено 17 іюля і буде визволено 17 янааря будучого року. В останній час говорили про те, що Думі доведеться його виключить. Але в дійсности справа стоїть так. В Думу внесено законопроект про зміну тої статі виборного статуту, на підставі якої малось виключить Колюбакіна. Під цим законопроектом підписались крім кадетів і октябристи, і закон цей буде розглянуто в Думі ще до того часу, коли здійматиметься питання про виключення Колюбакіна. Октябристи не бажають виключать Колюбакіна. (Р. С.)

— **Думські „пожеланія".** Міністерство фінансів зібрало в окрему брошуру всі ті бажання, які висловлювались в Думі підчас розгляду бюджету. Ці „бажання" буде розіслано по всіх інституціях, причому приватно було сказано, що з цими „бажаннями" треба рахуватись, коли будуть складатись обрахунки. (Рѣчь).

У ПОЛЬЩІ.

— **Справа поліцмейстера Іоніна.** 14 августа у варшавській судовій палаті розглядалась справа пабіаницького поліцмейстера Іоніна і двох стражників. Страшенний хабарник Іонін довго тримав в страху всю людність городка. Він „обкладав" жителів сцеціяльними зборами на свою користь,—на заможних робив справжні напади, вимагаючи хабарів без краю. З бідними він ще менше церемонився: їх садив в тюрми, бив, катував, одбірав останні копійки. Останнім „подвигом" Іоніна було вбивство робітника Гризеля, який чимсь провинився перед ним. Через цей вчинок на лаві підсудних і опинився Іонін та два стражники—Костюшко і Куць. Всі свідки запевняли, що Іонін сам вбив робітника, а потім звелів ще й стражникам стрілять у вбитого. Судова палата засудила Іоніна до каторги на 12 років, стражника Костюшко—на 8 років до каторги, а Куця виправдала. (Б. В.).

— **У варшавському університеті.** З варшавського університета один за другим виходять останні професори—поляки. Недавно вийшов Пржевоський, тепер подався в одставку другий старий уже професор—поляк, доктор римського права Дидинський. Таким чином зараз у варшавському університеті не має вже ні одного професора—поляка. (Б. В.).

ПО УКРАІНІ.

— **У Київі. Затверджено смертний приговор.** Ф. Колесниченка й М. Ткаченка в київському воєнно-окружному суді за одно убивство було приговорено до кари на смерть; тепер смертний засуд їм затверджено.

— **Пошесть холери.** За 18-е августа в Олександрівську лікарню приставлено було 8 чоловіка, непевних по холері. Усього ж, одколи з'явилась у Київі пошесть холери (од 14 до 18 авг.), зарегістровано 25 непевних по холері випадків, з їх три кінчились смертю. Порівнюючи з минулим роком, тепер холера не так поширюється: за пять день тоді (од 25 до 29 сентября) зарегістровано було 99 випадків, з яких 9 кінчились смертю.

— **Дві смертних кари.** Вчора, удосвіта, на Лисогорському форті виконано два присуди на смерть київського воєнно-окружного суду. Повішено: Дмитра Шкуру та Димида Гіріча, присуджених до смерти за грабіж та вбивство Цимбалової в Кролевці, чернігівської губернії.

— **Крадіжка на Хрещатику.** 17 августа у Київі на Хрещатику (ріг Бесарабки) обікрадено два великі магазини: обуву Шабардина та електричних приладів Паллаша. Для крадіжки зроблено було підкоп з хрещатицького ливнеодвода (труба, діяметром коло одного аршина, що проходить через увесь Хрещатик і виходить на Прозоровську вул.). Гадають, що під магазини підкопувалось двоє або й троє злодіяк. Зроблено підкоп аж на 8 аршин. Із магазину Шабардина забрато тільки 20 карб. грошей і ще транспорт обуву та кілька шевських шкур. Із магазину Паллаша забрато всякі хатні речі, що звіз був сюди хазяїн на схованку. Для крадіжки злодії вибрали неділю, коли магазини звичайно зачинені цілий день.

— **В справі переселення.** Цими днями переселенське управління розіслало всім інституціям, що ходять коло переселенської справи, окреме повідомлення, скільки виготовлено переселенських земельних паїв у Сі іру. На кінець августа місяця буде виготовлено для обгляду й замовлення ходоками 202.700 душових паїв (більше 3 мил. десят.). В тобольському районі буде—12.500 паїв, в томському—30.000, єнисейському—20.000, іркутському—9.000, забайкальському—5.000, приморському—23.100, амурському—30.600, тургайсько-уральському — 20.000, акмолинському—40.000 і семипалатинському районі—12.400 паїв. З цього фонду 65.000 душових паїв призначено вже тим переселенцям, що прибули за Урал без попереднього замовлення землі і без приписки до старожилих громад, на власний кошт. Для нових переселенців в августі лишиться таким чином 135 тисяч паїв *). З них на вкраїнські губернії призначено: на Київщину—5.850 паїв, на Волинь—2.000, на Поділля—2.500, на Чернігівщину—11.200, на Полтавщину—15.350, на Катеринославщину—5.850, на Харьківщину—6.750 і на Херсонщину—3.000 паїв.

— **З Київщини. Книгарня в м-ку Германівці.** Незабаром в м-ку Германівці, київського пов., одкривається книгарня. Будуть там продаватись книжки і вкраїнською мовою писані. Одкрива цю книгарню єврей Єйна Борченко. (Од власн. кор.).

— **Переїхали дитину.** Селянин із села Потоки, канівського пов., Євграф Страшко віз у с. Расавці просо на млин до єврея Цапа. З ним їхало ще кілька дядьків. І от на шляху в Расаві під коні їм підбігло єврейське дитинча; коні його звалили під колеса й переїхали. Коли ж дитинча закричало, Страшко спинив коні... Збіглися люде, ухопили його й понесли до лікарні. Та хвилин через пять воно й кончилось. Страшка зараз арештовано і посажено в расавську буцегарню. Але цими днями зроблено слідство і Страшка випущено. (Од власн. кор.).

— **Пожежа.** Нещодавно в с. Кузьминці, уманського пов., згоріла земська прокатна станція хліборобського знаряддя й машин. Погоріли всі знаряддя, опріче тільки одної сіялки. Цю станцію недавно й заведено,—тільки з весни почала вона функціонувати, і селяне охоче користувались її машинами

*) Од землеустроїтельних комісій і од земств уже вступило прохання на 230.000 душових паїв.

З Ловрани до Сан-Ремо.

Пароход непримітно рушив з місця і став швидко відсовуватися од берега. Прощай Ловрано! На пристані ще досить довго манячать постаті наших господинь, першої і останньої і, поки ще можна що розглядіти, видко, як вони махають нам хусточками. Ці сімпатичні старенькі італьянки провели нас аж до пароходу і навіть росплакалися на прощання. Тай нам було шкода покидати їх. Неможна ж прожити з людьми чималий час у згоді, і не жалкувати за ними.

Пароход іде швидко. Сірі скуплені будинки Ловрани, білі вілли вдовш берегів, блакитні скелі, зелені гори над ними, все барвисте виразне, по волі віддаляється і зникає з очей. Сумно. Знов кудись їхати, знов шукати місця, знов звикати до його та до людей. І знову покидати. Та нічого заводити на Чайль Гарольдові мотиви! Чи нам не доводилось покидати рідних своїх країв, своїх людей, щоб завдавати собі жалі за ними!

Через годину ми були у Фіуме. Наш невеликий береговий пароход рибкою проплив між велетнями-кораблями, шо поприходили з усіх країв світа і з гуркотом викидали на береги те, що попривозили, й пристав до молу проти городського центру. Одвізши наші речі на вокзал і отдавши їх на „храненіе", ми пішли у бюро подорожів купити білети. Один білет від Фіуме до Сан-Ремо коштує 57 корон, це б то 22 кар. 80 коп. Нічого й казати, що брати білет в бюро, а не на станції, куди зручніще. Найперше, що це виходить дешевше, а друге—нетреба у останню годину виїзду морочити собі голову з здобуванням білетів, що, як відомо, річ не легка, особливо на великих вакзалах та ще коли часу мало. Білет, узятий в бюро, коли на йому не зазначено число, не обовязує їхати зараз, бо він має вартість аж шість місяців. Але коли вже з ним почати подорож і число зазначено, то треба бути на місці через шість днів і можна зупинятись тільки у тих городах, через які доводиться проїзжати. Инакше він тратить свою вартість.

Взявши білети і поблукавши який час по місті, ми о другій годині виїхали з Фіуме. Вагони, у які нас посадили, були просто неможливі, та ще у таку спеку, яка пекла тоді. Низенькі, узенькі, поділені на окремі купе з виходом просто на східці вагону, а не в коридор. Наче якась скриня. Влізти у такий вагон річ не лехка, навіть молодій дужій людині з чужою помічью. Через дві години на станції Сан Петер була пересадка і нові вагони були кращі, але нам ще раз доводилось їхати у таких вагонах. Взагалі ж у всі тутешні вагони дуже трудно й високо лізти і я не можу собі уявити, як це роблять старі та хворі люде. Звичайно тому, хто лізе, помагають усі. Ті, що вже сидять у вагоні, тягнуть за рукава, що стоять на платформі, піддержують під лікті, а носильщик підсажує під руки. Коли самому вже це минулося і вже сидиш у вагоні, то дуже смішно дивитися на таку сцену, особливо, коли той, що лізе, молода та здорова людина.

Майже зараз від фіумської станції поїзд якось напружився і став швидко підійматися на гору, а у вікно повіяло холодком. З лівого боку, між горами і скелями здалеку внизу синіло море і червоніли покрівлі й грали на сонці вікна Волоски та Аббації, потім поїзд повернув і пішов горами. З обох боків то здіймалися камьяні рудоваті кручі, то одкривалися невеличкі долини, повиті виноградниками та засіяні узенькими смужками пшениці. По скалах гор і на долинах були роскидані гірські маленькі села з двохповерховими камьяними хатами, узенькими та сірими, у яких вікон небагато тай ті, що є, маленькі, і у нижчому поверсі обов'язково загратовані. В центрі кожного села, навіть маленького, мов хутір, завсігди видно високу тонку церкву, иноді дуже ставну і гарну, часом самих сіл і не видно, але то там, то тут між скель виносяться в небо рівні і загострені, мов стріли, церкви, далі вже ні сел, ні церков не було та й скелі стали зникати, гори почали прибірати розмаїтніщі форми і місцевість стратила величність та суворість. Гори і долини були вкриті, або густим буйним папоротником, наче травою, або гаями з акацій та верб і зрідка також й з сосен. Поміж ними часто зеленіли долинки, осяяні сонцем і покриті високою тонкою травою з пухнатими колосками, що здавалась пронятою сонцем і прозорою, та хвилювала як вода. Повітря було легке гірське, свіжий вітерець повівав в обличчя; ще далі гори розступилися і одкрили широку зелену рівнину, яку вони здалеку обступили, самі стративши тут усю рослинність і жовтіючи на сонці піском та камінням. Якось дико, пустинно, але по свойому дуже гарно. Тут була станція, а коли поїзд рушив і пройшов хвилини три, місцевість знову стала такою, як була. Знову гаї з акацій, села і дороги, обсажені вербами.

На станції Набрезіна знову пересадка, а в Кормонсі кордон. Проте у тих, що їдуть з Фіуме, багажу тут не ревізують, аж до Удіне, де знов третя пересадка. В Удіне носильщик виніс наші речі і одніс у ревізійну салю, а ми пішли до буфету напитися води. Але пройшовши ступнів двадцять, я подумала, що комусь з нас треба було зостатися біля речей, бо без хазяїна їх не можуть ревізувати, і вернулась назад. Наші речі лежали незаймані і той, що ревізував, вже поминув їх та оглядав мішок якогось селянина. Тільки я підійшла до речей, як з'явився носильщик, забрав їх і поніс у вагон. Так їх і не переглядали. Взагалі, кажуть, що на італьянському кордоні оглядають дуже поверхово.

Ще не доїзжаючи до кордону, приблизно починаючи від великого міста Горіції, де з одного боку живуть італьянці, а з другого словінці, місцевість стала зовсім иншою. Гори одступають далеко по праву руку і ледві мріють зубчастою туманно-блакитною смугою. Навколо рівна, рівна низина, покрита виноградниками і садами й пописана блискучими каналами; та така зелена, соняшна, що мов аж сміється.

Коли переїхали кордон, то вже вечоріло. Над далекими горами спускалися легенькі хмарини і тільки досвідне око могло розрізнити де хмари, а де гори. Навкруги розстилалася все та ж рівнина, на якій чим далі ми їхали, тим частіш хвилювали ниви. Пшениця тут має якийсь бронзово-червонястий колір, може від сили червоного дикого маку, що росте між нею. Часами трапляються вигони, суцільно покриті цим маком, таким ярим, особливо при сонці, що земля мов аж горить. Трапляється де не де також і болото, на якому між ясно-зеленою осокою і квітками, проблискує вода. Иноді до того нагадує наші краї, що ми мимохіть вимовляєм: ох, як же гарно! чисто як у нас! По нашому розумінню ми робим великий комплімент італьянській природі. І справді після гір, скал та моря ця рівнина нам здавалася дуже схожою на наші степи, тільки ще багатше, соняшніще і барвистіще. О десятій годині поїзд прибув у Местре, де-хто нам казав, що їдучи на Мілан, треба тут пересідати, бо поїзд іде на Венецію, яка від Местре дуже близько. Инші ж, а також у бюро, де ми брали білети, нічого не згадували про цю пересадку. У Местре ж кілька чоловік нас стали впевняти, що пересісти треба. Ми покликали носильщика і вже вилізли з вагону, як натрапили на кондуктора, (вони тут майже не з'являються) і він сказав, що пересідати нетреба; ми з людською помічью подралися назад у вагон і в туж мить поїзд рушив.

Я сіла біля вікна і стала дивитись у його, хоч мало що було видно, бо ніч випала досить темна. Але минув недовгий час, як примітила щось чудне. Поїзд став іти наче по воді. Спочатку я думала, що це міст, але міст був би вищий, тай не такий довгий. Я глянула з вікна вперед. Там і навкруги виднілася все вода і вода, а далі блещало безліч зір-огнів, аж небо над ними ясніло, і де не де відбивались вони на воді довгими тремтючими золотими смугами. Десь недалеко малювалися проти зоряного неба щогли великого корабля, ближче темніли на воді кілька рибальських барок. Повітря було свіже, солоне, морське.

— Та це ж Венеція! Венеція!—скрикнула я мов зачарована, мов здійснилася чудова казка, яку я любила дитиною. Але через хвилину всі мої поетичні почування розвіяла одна проста думка: це значить, що ми таки були повинні пересісти у Местре. Тепер ми заїхали зовсім у бік і наші білети стратять вартість.

Коли поїзд зупинився, ми знову кинулись до кондуктора, але він нас заспокоїв, сказавши, що поїзд тільки заходить у Венецію, а потім знову вертається у Местре і йде далі на Мілан.

Так справді воно і було. Ми могли вже спокійно сидіти аж до шести годин ранку, коли поїзд приходить у Мілан. В Мілані ми думали зупинитись, відпочити і трошки оглянути це місто, яке італьянці називають культурною і індустріальною столицею Італії. До Мілану місцевість така ж, як і раніще була, тільки в одному місті гори зовсім зникають, а потім несподівано з'являються й підходять дуже близько і знову через кілька десятків кілометрів одступають в далечінь. Мілан, як і всі великі міста, починається фабриками. Вакзал великий і, як у Будапешті, або Львові, до кожного поїзда є окремий ход тунелем. Через це нема ні метушіння, ні помилок, ні небезпечного перебігання через рельси. Взагалі на закордонних вакзалах нема такого дикого, мов божевільного поспіху, метушіння і штовханини, як у нас, хоч поїзди стоять менше і їх самих більше. Пересадки коли не зважати на самі вагони, тут зовсім не страшна річ, не Божа кара, як на наших залізницях, де часом посадять у один поїзд, а потім кричать швидче вибіратися, бо вийшла помилка, і коли навкруги галас, біганина мов перед великою бідою.

Мілан нам здався звичайним великим сьогочасним містом і як таке по своєму гарним, коли хто любить сьогочасне шумливе, тісне камьяне місто. Улиці в порівнянні з російськими, не широкі і по їх без упину бігають один за другим трамвайні вагони, наче женуться та тікають. У Мілані ми не бачили, щоб пливла щільна юрба людей, як, наприклад, у Київі; звощиків дуже і дуже не густо, але з тим маєм чисте горе, коли доводиться переходити улицю. Та вже з денної хроники міланських газет

і втрата їх під робочий час дуже відчувається. (Dz. K.).

З Волині. Німецький аеростат. На полі маєтку Городна, що належить генеральші Сухомлиновій, жінці київського ген.-губернатора, 13 августа коло 10 год. уранці сів був німецький військовий аеростат з трьома офицерами. Як казали вони, аеростат їх випущено з Дрездена 12 августа в 4 год. по-полудні й протягом 18 годин пролетів він 700 кілометрів. (Вол. Ж.).

З Поділля. Увільнено вчительку. Два місяці тому в г. Могильові-Подільському було арештовано учительку місцевої залізничої школи д-ку Рябчинську. Тепер, як повідомляє „В. Вол.", її вже позбавлено посади.

Через копійку. В газеті „Подолія" росповідається ось про таку пригоду, що сталася 5 сього августа в м-ку Тиврові, вінницького пов. Одна дівчинка, 13 літ, що служила там у евреїв, із двома своїми подругами пішла до рідних в с. Пиляву. За переїзд на паромі в Тиврові вона заплатила звичайно 1 коп. Другого дня, то-б-то 6 авг., не знаючи, що копійка залічується і назад тільки до вечора одного дня, сіла й знов на паром, щоб переїхати в містечко за вчорашню свою копійку. Але паромщик еврей її не пустив. Тоді вона із своїми подругами хотіла перейти гаткою. Ті дві дівчинки щасливо перейшли гатку, а нещасна „безгрішна" упала у воду і її геть понесло, бьючи об каміння. Тільки вже один селянин вирятував її. Тепер нещасне дівча, страшенно побите, налякане, жахається і кидається,—певно це їй так не пройде. А все то через якусь там копійку. На паромщика люде дуже обурені...

З Полтавщини. Відмовлено. У „Раді" повідомлялось в свій час, що в Лубнях ще у февралі місяці почало було складатись вільнопожарне товариство. Тоді ж і одбулись збори організаторів товариства в присутности: городського голови, міщанського голови, еврейського казенного рабина, що обіцяли підтримувати те товариство ріжними засобами. А одна пані обіцяла навіть пожертвувати на розвиток цеї справи 500 карб. грошей. Збори ухвалили статут і доручили ініціяторові цеї справи д. Міхельсонові одіслать його на затвердження до полтавського губернатора. Разом ухвалили і почати записування охочих вступити в товариство. Здавалось, справа піде як слід, тим паче, що на чолі її стояли доволі „певні" особи. Але не судилось. Полтавське губернське присутствіє в справах про товариства й спілки зважаючи ва те, що статут цього товариства не відповідає нормальному статутові що до вільнопожарних товариств, в регістрації відмовило. Тепер на цю відмову подано в сенат скаргу. (Од власн. кор.).

З Харьківщини. Переселення. З новоселовської волости, валківського повіту, сього місяця виселилось 13 семей. Виселенці—все більш-менш заможні люде, але з великими семьями. Здебільшого виїздять у Сібір в акмолинську область. (Од власн. кор.).

Випивають. Село Княжне, валківського пов., має всього 300 дворів при 700 душах дорослих мущин. Але пьють княжане нівроку. Як видко із звідомлення місцевої монопольки, за минулий рік випито горілки аж 1.570 відер, на 13.000 карб. Це виходить на одного чоловіка по 18 карб. 50 коп. або по 40 карб. на двір. Окрім того не мало там випивають і пива... (Од власн. кор.).

З Херсонщини. Добре заплатив. У Миколаїві на Херсонській вулиці цими днями бондарь Топоров одрубав руку робочому, що просив у його зароблені гроші. (Од. Н.).

З Галичини.

Українські посли на вакаціях. Віденський парламент зараз перепочиває і всі посли його роз'їхались по домівках. І вкраїнські посли підчас свого пробуття по домівках впоряжають для своїх виборців дуже цікаві віча, росповідаючи їм, що зроблено в парламенті останньої сесії. Дуже цікаве отаке віче одбулось 16-го августа (н. ст.) в Устю над Прутом при участи пос. Стефаника. Збори відбувались під голим небом і зійшлось на їх коло 1.000 душ виборців із снятинського повіту.

Маленький фельєтон.

З хвиль життя.

Одного разу в темний і сумний вечір, коли дощ марудно лупотів у вікна і брудними потьоками збігав по сірих стінах високої петербурзької камениці, відчинились двері і в кімнату ввійшла висока змучена постать. То була жінка народнього учителя—засланця з України на далеку Архангельщину. На щоках, сухих і приморожених, яскраво палали якісь непевні червоні плями. В грудях стиха клекотіла і хрипіла добре знайома мені туберкульозна музика. Довгі сухі як тріски руки звисали безсило додолу. Здавалось, не мов би ця жінка зараз тут впаде і душу богові оддасть. На її очах тремтіли сльози. І очі в неї дивились якось несвідомо, з надзвичайним жалем, немов би передо мною стояла не людина, а розумна покірна скотина в предсмертній агонії. І голос її так жалібно тремтів і вібрірував, немов би надірвана грубою рукою тонка струна.

Тепер багато питуть і говорять про політичних засланців, про те, що вони зовсім змінились, здебільшого виродились в якихсь хуліганів.

Слаба учителька росповіла мені багато про життя їх на далекій півночі. Вона росказала, як тяжко живеться тим засланцям, і як перше жилось їм в своїй компанії.

Справді, життя політичних страшно змінилось. Раніш тубольці на них дивились досить прихильно. Загнаний в далеку глуш, засланець міг спокійно проживать. Голодно і холодно йому було. Зрідка долітали рідні вістки. Ще рідче попадала в його руки газета. Але він не боявсь за власне життя. Він знав, що в сем'ї товаришів він завсігди душу відігріє. І поліція не дуже докучала. Кожний міг знайти собі хоч невеличку роботу, почитать те, що йому треба було.

Не то тепер діється в ссильці. І не через те, щоб поліція дуже вже себе проявляла, а просто через те, що там появивсь новий тип „політичного по недорозумінню". Як він туди попав—Аллах відає: чи його спеціяльно прикомандировано, чи просто неграмотна місцева власть змішала його злодійську фізіономію з політичною, тільки новий елемент разом затруїв життя ссилки. І вдома він сіяв п'янство, роспусту та розбишацтво. А там од нього нікому спокою немає. Його бояться ссильні товариші. Але ще більше його жахаються тубольці — темні, забиті і страшно боязливі селяне. В кожній колонії тепер немов навмисне посіяно хоч по одному такому типові. А там, де він з'явивсь, життя вже нікому немає. За кожну крадіжку, за кожне насильство такого типа над місцевим в дійсности добродушним народом, власною шкурою, власним спокоєм одповідає вся колонія. Там, де місцеві темні селяне не вміли ще пянствовать, він навчив і привчив їх до зеленого змія. А коли тамошня дичина підіп'є, робиться щось неймовірне. З дручками, з кілками вривається вона в халупки ссильних поселенців б'є і нівечить їх і вимагає горілки. Вона мститься тоді над ссильними за бог-зна колишні свої обіди. Мститься за кожний ганебний вчинок хулігана, що навчив їх пить. Мститься по звірячому, невимовно тяжко. Твереза дичина не знущається так по звірячому над ссильними, але ненависть і ворогування до одного члена вона переносить на всю ссильну сем'ю. Захистить же ссильних нікому. Бо адміністрація вища бог знає де живе! часом за десятки верст.

В такій каторжній атмосфері навіть залізні натури не видержують. Не видержує псіхічних мук душа. І навіть дужчі інтелектуально то запивають, то цілком кидаються на шлях хуліганства. Щасливий той, хто зуміє тепер без великого морального надлому пройти в-огонь, воду і мідні труби тяжкої ссилки. Звичайно ж більшість не витримує і тане. Тануть од п'янства, тануть од роспусти, а найбільше од всіляких хороб.

З невимовним страхом я дивився на образ змученої жінки, що передо мною сиділа. Їй лишалось жить скільки місяців або й днів. А чоловікові її іще менше. Вона знала це. Обоє заслабли там на півночі. Але нудьга за Україною, думка що до самої смерти вони не побачать київських садочків, не почують рідної пісні, рідної мови—тяжко їх мучила. Дивне діло. Я не помітив у неї і специфічного для сухотних оптімізму. Про близьку смерть вона балакала зовсім спокійно. Спокійно росказувала вона і про те, як покинула рідну хату і сем'ю із за чоловіка, щоб його тільки не покинуть. Як пішла за ним в ссилку. Як тяжко мучилась, щоб врятувать його од тяжкого духовного крізіса. І як тепер на останні гроші добралась до Петербургу. Живе впроголодь, тільки б виканючить йому дозвіл день два подихать теплим повітрям рідного краю, упитись його красою і вмерти серед рідного люду!

Де вони тепер? Чув, що вирвалась таки на Україну.

Більше я її не бачив.

W. P.

З життя „Просвіт".

∞ **Од шкільно-лекційної комісії київської „Просвіти".** В понеділок, 25 августа, в помешканні „Просвіти" (Троїцька площа, Народний дім) відбудеться перше в осінньому семестрі зібрання шкільно-лекційної комісії т-ва „Просвіта" у Київі.

Прибути на це зібрання запрохують всих членів товариста, котрі бажали б взяти постійну участь в роботі комісії в осінньому семестрі цього року.

∞ **Від артистичної комісії київської „Просвіти".** У суботу, 23 августа, у 7 годин увечері відбудуться перші після літньої перерви збори артистичної комісії київської „Просвіти". Всих членів комісії і взагалі всих просвітян, охочих працювати в цій комісії, прохають прибути обовязково.

∞ **Діяльність миколаєвської „Просвіти" в 1907 р.** Недавно вийшло з друку „Річне справоздання" миколаєвської „Просвіти" про її діяльність в минулому році.

Минулий рік в житті миколаєвської „Просвіти" був роком організаційним: 16 февраля було затвержено просвітянський статут, а 26 февраля відбулися перші загальні збори миколаєвської „Просвіти". Вже на цих зборах записалося в товариство 70 членів дійсних і один довічний, а до кінця року „Просвіта" мала 4 члени довічних, 152—дійсних та 6 співробітників, обраних радою товариства на один рік за особливі заслуги для товариства. В минулому році „Просвіта" мала прибутку 3.583 карб. 19 коп.; з цих грошей велика більшість—2310 карб. 41 коп.—поступила в касу т-ва з вечорів, улаштованих „Просвітою". Більшу частину своїх грошей „Просвіта" в минулому році потратила на улаштування вистав і вечорів та на покупку інвентарю, якого т-во мало на 1 января 1908 р., по приблизному підрахункові, на 1788 карб.

Діяльність миколаєвської „Просвіти", як і инших просвітних товариств, виявлялася в минулому році в діяльності ради т-ва та окремих комісій, які тут називаються виділами.

Щоб справи „Просвіти" йшли жвавіще та продуктивніше рада т-ва організувала такі комісії: І літературно-наукову, II артистично-музичну, III книгарні й книгозбірні та IV господарську.

Літературно-наукова комісія упорядкувала безплатний курс по історії України, який читав д. М. Аркас з 1-го ноября до 1 января; за цей час було прочитано 10 лекцій. Окрім того комісія улаштувала лекцію д. І. Волі на тему: „Індівідуальні риси української культури" та реферат д. П. Андріященка на тему: „Наша мова". Літературна ж комісія подбала для літературно-музичних вечорів про коротенькі реферати про життя та працю українських письменників Марка-Вовчка, Квітки, Стороженка та инш.

Артистично-музична комісія на протязі минулого року улаштувала пишну виставу в театрі Шеффера на святкування 46-х роковин смерти Шевченка, літературно-музичний вечір в городському зібранні та 23 літературно-музичних вечора по суботах у власному помешканні. На цих вечорах, окрім співів та декламацій, комісія улаштувала живі картини та виставляла оці пієси: „По ревизії" — Кропивницького, „Бувальщина" — У—кого, „Поперед спитайся, а тоді й лайся"—К. Н—ся, „Серденьку золотому від серденька щирого"—Яновської, „Сватання"—Чехова.

На вечорах, які улаштовувалися по суботах у власному помешканні, було установлено таку плату: з гостей по 40 коп., членів т—ва по 25 коп. і з учнів по 15 коп. з особи.

Членам цієї комісії довелося багато потратить праці та часу на користь „Просвіти" і рада т—ва ухвалила тим діячам, які приймали участь у хорі і виставах на протязі цілого року, видати на спомин срібні жетони.

Комісія книгарні і книгозбірні працювала коло продажу українських книжок та влаштування власної бібліотеки, в якій минулого року було більше 100 книжок українських авторів; бібліотека вже функціонує і видає книжки для читання, а книгарня за минулий рік продала книжок на 211 карб. 71 коп.

Господарська комісія доглядала за найнятим помешканням т—ва та справляла потрібний для помешкання і вистав інвентарь.

Крім того в минулому році рада т-ва заклала дві стіпендії імени Т. Шевченка, по 50 карб. кожна, в середній механико-техничній школі для учнів—українців, та одну полустіпендію в 30 карб. у тій же школі. Стіпендіатами т-ва за цей академичний рік були: О. Зима, К. Христаченко і полустіпендіятом Романов, всі родом з Херсонщини.

В минулому ж році прибуток з одної суботньої вистави—35 карб. рада т-ва поклала у фонд допомоги безробітним українцям, переважно членам, або співробітникам „Просвіти".

Нарешті, в 1907 року рада т-ва послала М. К. Садовському привітання з приводу 25-літнього ювилею його артистичної діяльности та одправила панахиду по І. К. Тобілевичові (Карпенкові-Карому), висловивши в телеграмі спочуття його жінці.

З нового року рада т-ва збірається поширити свою діяльність і захожується коло видання українських книжок, на це внесено в обрахунок трат товариства асігновку в 400 карб.

∞ В Одеській „Просвіті". Гулянка, уряжена т-вом 9 серпня в Олександровськім парку, дала т-ву чистого зиску коло 300 карб.

Виділ (Рада) т-ва не міг підшукати потрібного т-ву ширшого помешкання; таким побитом т-во лишається в старій оселі (Софійська, 30) з платою 1100 карб. на рік.

Оселю т-ва буде ремонтовано так, щоб значно побільшити залю, в якій буде споружено сцену для вистав і вечорів.

В осени мають бути прочитаними декілька сістематичних курсів в т-ві по історії України, історії української літератури, історії права то що.

Виділ т-ва має на думці з осени цього року жвавіще вести видавничу діяльність, перервану репресіями з боку адміністрації, що сконфіскувала видану т-вом брошуру „Про Гарібальді, борця за волю італійського народу". В Одесі зараз перебуває молодий кобзарь Потапенко. Співає по більшости народні пісні з недалекого минулого. Історичних пісень та дум знає мало. Проте грає дуже добре та артистично. Репертуар його складається приблизно з 25-ти пісень. Слухачів находить по українських сем'ях в Одесі; приймав також участь на гулянці місцевої „Просвіти".

За кордоном.

МАРОКО.

Останні події. В газетах закордонних чимало пишеться про перемогу претендента на султанство Мулай-Гафіда над султаном Абдул-Азісом. Військо останнього повойовано під Марокешом,—другою столицею мароканської держави. Перемога Мулай-Гафіда була така велика, що пішла навіть чутка, ніби Абдул-Азіса взято після бою в полон. Але потім виявилося, що він вихопився з-під Марокеша і втік у Казабланку до французького війська. Він хоче зовсім покинути Африку і, виїхавши до Сірії, дожидати там „кращих часів". Його місце заступив новий султан Мулай-Гафід. Цікаво зазначити, що така полія як переміна султана, не викликала в Мароко заколоту. В Танжері панує спокій. Навіть уряд позоставався той самий. Велику силу має тепер колишній військовий міністр Ель-Менебхі, який давно вже мав стосунки з Мулай-Гафідом, а тепер став його прибічником. Він забезпечив представникам держав незайманність і оповістив, що кожному, хто їх зачепить, буде кара велика. Мулай-Гафід починає нову державну політику. Він уже сповістив усі европейські посольства, що визнає постанови конференції в Алжирі. Абдул-Азіс, старий султан, ще не зрікся султанства, та вже йому не вернути своєї власти, бо військо його повойоване, а грошей нема, щоб нове військо зібрати. Од держав, що брали участь в конференції в Алжирі, залежить, чи визнаний буде Мулай-Гафід законним султаном. Як поставляться до нього держави, чи обійдуться вони без формального одречення од султанства Абдул-Азіса, ще не відомо, але тільки преса европейська спочуває Мулай-Гафідові.

ОСТАННІ ВІСТИ.

(По телеграфу та з газет).

Діяльність уряду та адміністрації.

ПЕТЕРБУРГ, 18. Пішла чутка, що одеського генерал-губернатора Толмачова екстренно викликано до Петербургу в звязку з справою одеських професорів. Гомонять також, що в Одесі воєнний стан буде змінено на побільшену охрану.

Командірується особлива комісія зробити слідство про зловживання на сібірській залізниці.

Міністерство доріг внесло в раду міністрів проект про те, щоб фінляндські залізниці було прилагоджено до російських паровозів та вагонів.

Шварц передав до ради міністрів питання про поверх-процентну прийомку евреїв.

Міністерство внутрішніх справ внесло в Державну Думу законопроект про заміну стражників жандарями, на віщо буде потрібно додатковий видаток в сумі 6.000.000 карб.

Міністерство народньої освіти закінчило законопроект про поліпшення побуту народніх учителів.

Нижегородський губернатор зробив приказ, щоб на ярмарку, а також на сормовських заводах роздавали патріотичні видання Богдановича.

„Бирж. Вѣд." знову передають чутку, ніби то в самому недалекому часі дворцового коменданта ген. Дедюліна буде призначено начальником південно-західного краю; генерала Даліцина—за командуючого київської воєнної округи. Як що це збудеться, то генерала В. А. Сухомлінова, як повідомляє таж сама газета, буде призначено на посаду московського генерал-губернатора Гершельмана. Гершельмана ж називають кандідатом на посаду воєнного міністра.

Є чутка, що на Кавказі й на далі лишаться намісництва і намісником буде й далі гр. Воронцов-Дашков.

В раді міністрів обмірковується аграрна реформа на Кавказі.

Рада міністрів зробила постанову одкрити саратовський університет в цьому році.

Вибори членів Думи.

ПЕТЕРБУРГ, 18. Видано Височайший Іменний указ сенатові про вибори нових членів Дер. Думи, замість тих, що вийшли з її складу, по одному на губернію. Вибори призначено: у вороніжській губернії—21 сентября, в оренбурзькій—10 октября, в тамбовській—15 сентября, в *чернігівській—23 сентября*. В казанській (двох депутатів)—15 сентября та одного від козачих станиць терської країни—12 сентября.

До вшанування ювилею Л. М. Толстого.

ПЕТЕРБУРГ, 18. В об'єднаному засіданні комісій городської думи ухвалено в день ювилея Л. М. Толстого роздати учням городських шкіл збірник зразкових творів, назвати новий шкільний будинок іменем Л. М. Толстого, заснувати безплатні читальні імені Толстого і дві чотирьох класові школи, заснувати стіпендії при середніх і вищих школах, заснувати 4 безплатних їдальні для школярів, повісити портрети Толстого по всіх класових кімнатах.

Зважаючи на те, що сесія почнеться пізно, здійснити всі постанови до ювилейного дня не можна; через те „в'день ювилею дума тільки пошле великому письменникові телеграму. Зміст телеграми виробляють городський голова Стасюлевич та Потєхін.

Головна рада „союза р. н." має намір використувати ювилейні дні для збільшення своєї агітації. Буде запропоновано священикам-союзникам в найближчі до ювилею свята виголосити по церквах анафему Толстому; крім того є думка в день ювилею послати в Ясну Поляну телеграму з докором і вимогою виїхати з Росії. Потім зроблено постанову клопотатись, щоб було заборонено ювилейні свята, коли ж вони будуть дозволені,—всіма способами перешкоджати їм.

Холера.

МОСКВА, 18. В селищі Андієвському, подольського повіту, де був один випадок холери, знайдено у воді, в колодязі, холерні вібріони.

КОСТРОМА, 18. За останні двоє суток в городі заслабло на холеру 10, померло 2. У варнавинському повіті помер 1.

РОСТОВ-на-ДОНУ, 18. 17 августа в градоначальстві заслабло на холеру 31, померло 8.

АСТРАХАНЬ, 18. З 12 по 18 августа в губернії заслабло на холеру 216, померло 119.

ФЕОДОСІЯ, 18. Досліджено остаточно, що двоє слабих, які померли 14 августа, слабували на азіятську холеру. 17 августа заслаб один хлопчик.

САМАРА, 18. За минулий тиждень заслабло на холеру в Самарі—39, в губернії—52; померло в Самарі—20, в губернії—24. З початку пошести в городі заслабло—73, в губернії—108. Померло в городі 43, в губернії 43.

Напади та вбивства.

РЯЗАНЬ, 18. Невідомі злочинці пограбували почтове одділення в єгорьєвському повіті.

ОДЕСА, 18. Вранці в крамницю вскочило шість озброєних грабіжників. Коли на крики хазяїнів прибула поліція, грабіжники, відстрелюючись, втекли. Підчас пе-

---

дно, що то річ небезпечна, бо кожного дня записано 5—10 нещасливих випадків од вагонів трамваю. Коні у возах і у фаетонах всі в брилях, в звичайних людських соломьяних брилях, підвязаних під шиєю і з попрорізуваними для ушей дірками. Вигляд дуже кумедний; мов хто жартуючи понадівав коням цю людську належність. Иноді на конях можна побачити і панянські брилички з шматочками бувших окрас, або яку маленьку плисковату жокейку. На більш пишних конях понадівано спеціяльні кінські очіпочки з сірого полотна і прикрашено ріжнобарвними помпонами. Від мух коням затикається під упряж зелене гілля або від упряжі до землі висить густа бахрома з тоненьких мотузків, а під шиєю поначіплювано усяких китичок з войлочку. Фаетони такі, як і скрізь, але вози часом дуже великі і важкі, всі на зразок нашої біди і теж на двох, тільки величезних колесах. На конях замісць черезсідельників високі, як у козаків, сідла і як везуть вагу, то коней запрягають не поруч, а впростяж, иноді і троє коней.

Трамваєм, звичайно, можна поїхати скрізь. Містечко Лекко і Бергамо, що так чудово описані Манцоні в його знаменитому романі „Заручені", тепер стали мабуть пригородами і туди ходять двох поверхові трамваї. Але часом попадається тут і величезна біда з довгою драною халабудою на зразок циганських. Така біда запряжена старою нащесною шкапою, а на самій халабуді написано Bergamo express. Це омнібус. У таких, мабуть, ще їздили персонажі вищезгаданого роману.

На скільки могли ми спостерігти, народ в Мілані не дуже високий, але міцний. Всі дуже чорняві, а щоб були дуже гарні, то цього неможна сказати. Національних убраннів не бачили ні одного, а за те трохи не зупиняєшся перед салдатами та офіцерами так дивоглядно вони убрані. Здається, що це не справжні вояки, а театральні. Вже не знати, що мали на меті ті, хто видумував таку одіж, хіба, що здивувати і зацікавити ворога та таким чином зменшити його пильність. Особливо непридатними для салдатів здаються брилі берсамерів, круглі, низенькі, з широкими крисами, а на маківці величезний жмут півнячого пірря, що спускається на спину і на обличчя з правого боку. Уже через те незручно, що нічого не видно з правого боку, мов салдатам понадівали шори.

В самій Італії говорять краще, ніж в Італії Австрійській, не так швидко і на справжній літературній мові, а не на діалекті. Як відомо, італьянська мова має силу діалектів та таких відмінних один від другого, що який небудь неаполітанець з тріестинцем майже не порозуміються. За літературну ж мову узято найкращий тосканський діалект.

Говорючи про діалекти, мені згадалася одна курйозна річ, яку я знайшла в енціклопедичному чималому італьянському словарі. Пишуть про українську мову: „українська мова грає у Росії таку роль, як у нас тосканська". Але далі нічого не говориться про те, що хоче цим сказати автор поданих відомостей. Чи те, що українська мова найгармонійніща з усіх мов у Росії, чи те, що вона взята, як тосканська, за урядову і літературну.

Приїхавши у Мілан, і відпочивши з годину, ми рушили оглядати місто, маючи на думці почати з собору. Роспитавшися докладно, пішли, але треба було стільки раз повернути направо, наліво, стільки особливих приміт пам'ятати, що ми не забарились заблудити і попряму ати як-раз у протилежний бік. Замісць собору знайшли пам'ятник Гарібальді, за яким впоперек царини тягнеться червоний стародавній замок з гостроверхою банею посередині і круглими баштами по кінцях. Пам'ятник дуже гарний, а замок робить чудне враження і не скажу, щоб приємне.

Роспитавшись знову дорогу, ми повернули назад, Наш позичений поводатор Бедекера—червоненька книжка, котру обовязково має в руках кожний чужосторонець, мало ставав нам у пригоді. Може він не передав докладно ту дрібну сіть улиць і уличок або, може, нам не сила було її зрозуміти. У всякім разі язик більше помагав, бо міланці, а може й італіянці взагалі, всі, мабуть, прирожденні проводарі й дуже охоче дають вказівки.

(Кінець буде). **Надія К.**

реслідування трьох затримано, двох вбито; один втік.

ПЕТЕРБУРГ, 18. „Вечеру“ телеграфують з Сімферополя: поранених біля станції Алчевської бомбою—Малку Едельштейна і її сина поміщено в лікарню. Вночі в лікарню прибуло троє невідомих з револьверами і бомбами і застрелили обох поранених. Кажуть, ніби причина цьому в тім, що Едельштейни були шпигами.

За минулий тиждень в Петербурзі було 49 самовбивств; вчора—7.

Городовий поліцейський в притоні поранив на смерть слугу; кажуть,—ніби випадково.

ОСТАШКОВ, 19. Вранці на восьмій верстві від города, по Ржевському трактові, зроблено озброєний напад на почту. Злочинці тяжко поранили почтаря, почта ціла. Візникові і почтареві пощастило втекти.

Судові справи.

ПЕТЕРБУРГ, 18. Почався суд над 37 соціял-демократами, яких обвинувачують в участи в воєнній організації. На лаві підсудних—24 чоловіка, 13 не прибуло на суд. Нема свідка обвинувачення—агента охрани, що збожеволів. Справа розбіратиметься з тиждень.

20 августа розглядатиметься в сенаті справа астраханської тюремної адміністрації, присудженої до каторги за катування в'язнів.

Пожежа.

ОМСЬК, 19. Вночі на заводі хліборобського знаряддя почалась пожежа. Згорів ввесь завод. Збитків на 150.000 карб. Завод було застраховано на 68.000 карб. Біля 300 робітників лишилось без хат і хліба.

РЯЗАНЬ, 19. В селі Гавриловському, спаського повіту, знищено пожежею 173 оселі. Шкоди біля 100.100 карб.

За кордоном.

КОСТЯНТИНОПОЛЬ, 19. Місцевий молодотурецький комітет висловив догану періодичним органам за статі в справі Боснії. Комітет радить ставитись з повагою до султана, не згадувати про минуле міністрів, не ганити ніякої релігії старатись помирити греків з вірменами, не ображати ніякої держави.

Література, наука, уміліcть і техніка.

= **Нові книжки.** У Полтаві вийшов з друку другий том творів Павла Барвінського (Ізраільтенка) *„Драматичні твори“*; тут видруковано оці пієси: 1) Каторжна, орігінальна драма у 5 діях; 2) Антось Дукат, історична драма в 5 діях і 6 одмінах; 3) Сучасний дон-Кіхот, драма в 5 діях і 6 одмінах; 4) Енеїда, комічна оперета у 6 діях і 7 одмінах (по Котляревському).

= У Львові вийшла книжка: *„Новітна суспільність і церква“*, написав д-р Теодор Бартошек; переклав з чеської мови за дозволом автора М. М. Павлик. Ця праця друкувалась раніш на сторінках „Громадського Голосу“, звідки і зроблено цей передрук.

= В Чернівцях (на Буковині) вийшла з друку брошура колишнього артиста І в. Грегоровича *„Хуліганізм в україн.-галицькім театрі“*; ця брошура звернена проти особи директора українського галицького театра д. Стадника.

= У Київі вийшла з друку брошура *„Ввесь світ в українській справі.* Подія 12-го квітня 1908 року“. Переклали на вкраїнську мову і впорядкували В. Степанківський і Левко Юркевич; книжку видало українське видавництво „Шлях“.

= **Нова видавнича спілка.** В Галичині заснувалася не що давно нова видавнича спілка, яка має на меті видавати радикальний часопис і популярні книжки для народа. Членська вкладка в цій спілці виносить всього 5 кор., які можна сплачувати частками. Членська вкладка стає власністю члена і він може кожного часу взяти свої гроші назад.

= **„Струна“—збірка поезій М. С. Кононенка.** 20 августа сього року минає 25 літ літературної діяльности Мусія Степановича Кононенка. Зараз у Київі друкується з цеї нагоди збірка поезій Кононенка—**„Струна“**. В збірку увійдуть кращі поезії Кононенка, що написав він в протязі 25 літ. Книжку видає українське видавництво „Ранок“.

= В Парижі вийшла 4-та книжка історичного журнала „Былое“ під редакцією В. Бурцева; з уміщених статів особливу увагу звертає на себе статя Бакаєва „О черномъ кабинетѣ въ Россіи“.

= **Міжнародній конгрес морального виховання.** В Лондоні з 25 до 29 сентября н. ст. відбудеться міжнародній конгрес морального виховання; за покровителів цього конгреса називають дванадцять міністрів народньої просвіти, в тім числі й російського міністра. В конгресі візьмуть участь представники багатьох університетів, делегати педагогичних товариств та громадські діячі на ниві народньої освіти. В списку докладчиків та предсідателів одділів зустрічаються імена Ломброзо, Бюсона, Гоба, Іодля, Ферстера, Ковалевського та инш.

Бібліографія.

К. Гуцков. Уріель Акоста. *Трагедія на 5 дій. Переклад А. Сумського. Видання І. Х. Бойко. Харьк. 1908 94 ст. ц. 30 к.*

Стара трагедія „Уріель Акоста“, а скільки по всяк час нового змісту в їй! Боротьба Уріеля Акости з гнилизною, трухлявиною, що насмілюється безсоромно накладати свою печать на духовні, чисті поривання душі людини, боротьба і загин у тій боротьбі з мертвою цяткою релігії,—це звичайна сторінка в історії духовного життя людей. Замір Уріеля оновити єврейську віру розбивається о скелю забобонів його народу і сини того народу заплюють, знущаються зо „зрадника“. Через любов до матері старої і невидющої та через кохання до дівчини єврейки-Юдіфі Уріель Акоста, щоб дати щастя цим близьким йому створінням, був зрікся своєї боротьби, своєї нової віри, але марна була його жертва, бо мати вмерла з горя, а дівчину Юдіфь повів до шлюбу инший. Тоді Акоста палає помститися бажанням і привселюдно в сінагозі осуджує гнилизну віри свого народу. Він каже:

...„Комашки ви мізерні,
Що родяться на де-кілька часу,
Щоб згинути у обширі безкраїм!
Ви хочете закути дух живий
У літеру. Одвічний Бог у вас
У ланцюгах із літерів закутий...
Небесний світ земному покорити
Пнетеся ви тому земному світу,
Якого ви і оком осягнуть
Не маєте спромоги. Ні, доволі!
Ми правимо свободи від ярма!
Хай розум наш за образ буде в вірі—
І лише він! А там, де ми йдучи
За правдою, страждаємо сумлінням—
Там краще нам других богів шукати,
Ніж кланятись старим богам
І проклинати!
(ст. 77).

З таким „сімволом віри“ Акоста повинен був іти в життя, та сили не вистачило в його здолати своє власне горе, не міг він пережити смерти коханої Юдіфі, що зараз по вінчанні з нелюбим отруїлася. Він застрелився над її трупом і найшов собі „тихий спокій“. Замучило його ще й те, що, як каже він: „Хто раз свої переконання рушив, назавше їх для себе загубив“. (89). Прощаючись зо світом, каже Уріель рабинам:

...Тепер я вам лишаю
Цей світ брехні і утисків шалених!
Мій камінь я нести не можу далі.
Прощайте. Ви мене здолали зараз
І сміливо тепер побідний прапор свій
Ви можете підняти!“ (92—93).

З ції перемоги смерти над життям, невблаганої сліпої долі над пориваннями завзятими людини і утворюється трагедія Уріель-Акостової душі.

Старий твір Гуцкова своїм змістом настільки гарний, що мимоволі не звертається уваги на його „ветху деньми“ форму літературну: мелодраматичність, надужиття ефектів то що, Дуже добре, що ця трагедія почала виставлятися на українській сцені.

Що ж до перекладу трагедії, зробленому А. Сумським, то мусимо сказати, що він в багатьох місцях слабенький. Перекладчик погано справляється з українською мовою, вживає чимало слів не літературних, як наприклад „свайба“ (весілля) (78), „мішає“ (59), „ослобонив“, „мислителя“ (77) „палка“ (ціпок) (48), „ізгон“ (вигнання) (25) „обвина“ (18). Через це переклад не має такої літературної вартости, якої повинно вимагати для такого класичного твору. Найбільше не повелося перекладчикові з віршованими монологами Акости: повиходили вони в його якісь такі важкі, незграбні. В книжці, окрім того, хоч на зверхній вигляд вона і гарненька, сила коректурних помилок, які часом перекручують слова. **Л. П—ський.**

Театр і музика.

13 августа в труппі Л. Сабініна, в Катеринославі виставлено було в бенефіс артиста д. Любимова нову комедію М. Кропивницького. „Старі сучки й молоді парости“.

В труппі Л.Сабініна в Катеринославі 12 августа відбувся бенефіс артистки Г. Олексієнкової; виставлено було історичну, на 5 дій, пієсу Гр. Ге і Сабініна: „Граф Кирило Розумовський“ (останній гетьман). Публіки зійшлось повно, як ніколи. І як же вона несподівано і глибоко була обурена, коли почалась гра.

У першій дії пили та ще пили, а далі запивали, взагалі тільки пили, пили й пили. Цю „пієсу“ названо історичною, але нічого історичного в ній нема. Бенефіціантка дуже старанно провела свою ролю, але показать свій хист вона не змогла, бо як вона, так і всі дієві люде в цій „пієсі“ поставлені в таке ненатуральне становище, що жаль було дивитись на артистів, яким довелося того вечора грати.

Бенефіціантці було піднесено хороший вінок і де які подарунки. **В. Т.**

—Українські вистави в г. Новомосковську. 9 августа гурток аматорів драматичної умілости в г. Новомосковську (на Катеринославщині) виставляв „Хмару“ Суходольського, а 10 авг. пієсу „Гроші“. Грали дуже кепсько і глядачі з останньої вистави були незадоволені.

— У Ковні оце недавно відбулося кілька вистав „русско-малорусской“ труппи О. З. Суслова, яка виставляла: „Веселую Вдову“, „Гейшу“ (по російському), „Цыганскіе романсы“ та „Корневильскіе колокола“. Лихо з такими „малороссами“!

— Український артист Степан Мирський спростовує в „Т. и Иск.“ звістку про те, що то його власна труппа грала в Каднікові, вологодської губернії: д. Мирський був тільки режісером у тій труппі. Запрошено його на цю службу д.д. Чемненевим та Бондаренком, які 8 іюля заявили, що кидають діло і насилу аж 27 іюля заплатили актьорам по 15 іюля.

— **Вистава в школі.** 15 августа в Сумах, у хліборобській школі учнями виставлено було „Суєту“.

ДОПИСИ.

(Од власних кореспондентів).

ХУТОР ГАТИ, сквирського повіту (на Київщині). Недалечко від с. Яропович під лісом притулився хуторець, що зветься „Гати“. Цей хуторець засновано уже давненько і він належить до місцевої цукроварні п. Сабанського. Невеличкі 12 хаток, поставлених під одну лінію, на один зразок та біля їх такіж хлівці і шматкі города—оце і все багатство хуторця. Як-би не ліс, який простягся навкруги хутора, то це місто було б дуже бідне і мало б пустинний вигляд. На хуторі живуть переважно майстрі з цукроварні. Всіх їх тут ютиться до тридцяти чоловіка, а як ще прилучить сюди семью кожного, то набереться всіх жителів душ на 125. Через таку людність кватирі на цьому хуторі для всякого господаря дуже тісні.

Хатки стоять з старими, обірваними покрівлями, з повибиваними шибками, а в середині з дірявими стінами та несправними печами. Підчас дощу, або бурі ніде сховатися—скрізь капотить вода, та й страшно сидіть в хаті, бо трухляві стіни загрожують розвалитися та прикрити собою хазяїнів. А зімою ще гірше: холод до того мучить, що не дає сидіть без теплої одежини. Через таку байдужість заводської адміністрації люде тут дуже часто слабують.

Коли ж торкнутися ще до культурного життя хуторян, то стає дуже важко за їх. Більша частина їх темні, якісь забиті й налякані.

Ні один чоловік не одержує газети, і що діється навкруги—для його байдуже. Головна мета всього життя хуторянина заробити на шматок хліба і як небудь перебиватися зодня-на день. Такі ж нещасні і їх діти: змалку вони притупляють свій організм працею на цукроварні і стають такими ж байдужими до кращої долі, як і їх батьки. Школа, яка є в селі, далеко від хутора, а через це й не доступна для охочих до неї, а дітей шкільного зросту налічується в хуторі душ 45—50.

Годилося б заснувати тут школу, та подумати про краще життя робітників, вони цього давно заслужили, прослуживши де-які років по 30 на цукроварні.

—

С. ДЕМЕНЬКІВКА, харьківського повіту. Наше невеличке село в останній час дуже багате усякими подіями: так багато вбивств ніколи ще не було у нашім селі, як цього літа; там хлопець 16-ти років задушив истиком дитину 3—4-х років за те, що мале вдарило грудкою цього хлопчину; там уже старому чоловікові розбито голову і т. и. Старі люде жалкують, що такі часи тепер настали: „не можна і з хати виглянути ніччю, бо будеш битий“.

Врожай сього року в нашій околиці дуже кепський. Як де, то й посіяного зерна не зібрали, кажуть люде. Жита, наприклад, на десятині було не більш 10-ти кіп; тоді як при середньому врожаю десятина у нас дає 20 кіп. Прошлий рік гірко жилося, в цім році ще гірше буде. Минулої весни з нашого села виселилося де кілька сімей, як кажуть, „на Том“.

У листах, які ці переселенці шлють до своїх родичів, вони хваляться, що гарно жити: „понакосили копиць по 30 сіна, хліб вчиняють на молоці, м'яса кожен день—скільки хочеш“. Де вони знайшли таку землю, цього ніяк ні в кого не довідаєшся. Після жнив, які вже кінчаються, ще збираються багато їхати „на Том“. Тутешні злидні гонять у „благодатну страну“, як вони собі її уявляють.

Наші селяне арендують землю у графа Шереметева. В цьому році селяне наважилися були послати графові прохання, щоб він зменшив аренду, бо всієї не можуть заплатити через лихий врожай. Зібралися на сходку, щоб скласти прохання, гомоніли, гомоніли, та так ні дочого і не догомонились, як сами про це висловлюються: „немає згоди“.

—

АНАНЬЄВСЬКИЙ ПОВІТ, (на Херсонщині). Ось вже кінчають скоро хліб молотити. Урожай цього року не дуже гарний, щоб не сказати кепський. Середнє—десятина давала 5—3 кіп.

Багато пошкодили людям дощі, котрі без перестану йшли в кінці іюля та початку августа, це перешкоджало возовиці та молотьбі. За те тепер скрізь гарна всяка рослина, скрізь зелень, як по весні. Платня робітникам дуже зменшилася, наприклад по економіях біля машини чоловікам платили по 40 коп. в день, а жінкам та дівчатам по 30 коп.

Редактор **М. Павловський.**
Видавець **Є. Чикаленко.**

ОПОВІСТКИ.

Дівчина шукає місця за покоївку, має рекомендацію. Адр.: М. Васильківська, 42. кв. 36. 2 0323-2

ФРИДРИХ ШІЛЛЕР.
ВІЛЬГЕЛЬМ ТЕЛЛЬ.
Драма на 5 дій.
З німецьк. мови перекл. **Б. Грінченко.**
ЦІНА 30 КОП.
Склад видання в „Укр. Книг.“ у Київі, Безаківська вул., 8. 5—278—8

НОВА КНИЖКА:
Генрік Ібсен.
ЖІНКА З МОРЯ.
Драма на 5 дій. Переклала Н. Грінченко.
ц. 30 к.
Склад видання в „Українській Книгарні“, Безаківська, 8. 0-0306-5

Приймають **на повний пансіон ученицю** гімназ. або комерц. школи. Можна користуватись п'яніном і брати уроки по всім предметам і новим мовам. Адр.: Назарьєвська, д. № 1, кв. 2. 3-0319-3

Місця покоївки, чи за все в невелику сем'ю, шукаю. Маю реком. Вел. Волод., 28, спит. дворника. 2-0316-3

Шукаю місця одної присл. В. Волод., 71, кв. 1. Забродській для Е. Горецької. 2-0315-3

ПАЛЬТО
що не пропускають води,
а також
ОСІННІ і ПЕЛЕРИНИ.
С-т Петербурзька фабрика білизни і галстуків
Р. М. ГЕРШМАНА,
Прорізна, 2, телефон 282. Приймаються замовлення, переробки і значення білизни. Ціни без торгу.
50—324—1

На увагу дамам.
З 20 августа одкривається **продаж** ріжних **модних журналів, викройок**, по дешевій ціні. Важаючим даються поради, примірки і уроки крою. Фундуклеївська, 20, **Нечаєва.** 2—298—2

Выкройки и модели.
дамск. нарядовъ прод. деш. чѣмъ вездѣ. г.г. Портнихамъ больш. уст.; а также приним. **ученицы** кройки и шитья; программы **безплатно**. Кіевъ, Большая Владимирская улица, домъ № 38, школа **„Elisavete“**. 10—301—6

Торговий Дім
Приємників М. Є. БИКОВЦОВОЇ
на розі Хрещатика і Б. Бульвара.
У великому виборі одержано **сезонні крами, ученичеські матерії** і формене сукно кращих фабрик.
ЦІНИ ДЕШЕВІ.
50—323—1

ПРОДАЕТСЯ ВО ВСѢХЪ КНИЖНЫХЪ МАГАЗИНАХЪ
М. П. Драгомановъ. Политическія сочиненія.
Подъ редакціей проф. И. М. ГРЕВСА и Б. А. КИСТЯКОВСКАГО.
Т. I. Стр. LXXXII+486+VIII. Цѣна 2 р. 50 к.
Центръ и Окраины.
СОДЕРЖАНІЕ: Отъ редакторовъ И. Гревса и Б. Кистяковскаго; М. П. Драгомановъ. Его политическіе взгляди, литературная дѣятельность и жизнь. Б. КИСТЯКОВСКАГО. ПРЕДИСЛОВІЕ КЪ ПЕРВОМУ ТОМУ. Б. КИСТЯКОВСКАГО. ВОСТОЧНАЯ ПОЛИТИКА ГЕРМАНІИ И ОБРУСѢНІЕ. ЕВРЕИ И ПОЛЯКИ ВЪ ЮГО-ЗАПАДНОМЪ КРАѢ. РУССКІЕ ВЪ ГАЛИЦІИ. ЛИТЕРАТУРНОЕ ДВИЖЕНІЕ ВЪ ГАЛИЦІИ. ЛИТЕРАТУРНО-ОБЩЕСТВЕННЫЯ ПАРТІИ ВЪ ГАЛИЦІИ. НОВЫЯ ДВИЖЕНІЯ СРЕДИ РУССКИХЪ ГАЛИЧАНЪ. ВСЕОБЩЕЕ ГОЛОСОВАНІЕ И РУСИНЫ ВЪ АВСТРІИ. 10—247—16

В Українській Книгарні
(бувшій „Київської Старини“) Київ, Безаківська улиця № 8.
Продаються ось які нові книжки:

Барвінський П. Драматичні твори, т. II. П., р. 1908, ц. 1 р.
Болсуновский Н. Символика эпохи неолита съ таблицей рисунковъ. К. 1908, ц. 1 р.
Бойченко П. Ой, любив та кохав. Збірничок українських пісень з нотами. М., р. 1908, ціна 30 коп.
Грінченко Б. Миротворці. Жарт на 1 дію. К., р. 1908, ц. 10 к.
„ Пісня про Дорошенка й Сагайдачного. К., р. 1908, ц. 30 к.
Гоголь М. Ревизор. Комедія в 5 діях. Пер. О. Коваленко. К., р. 1908, ц. 25 к.
Гуцков К. Уріель Акоста. Трагедія на 5 дій. Пер. А. Сумського. Харьк., р. 1908, ц. 30 к.
Донаницький В. Як хазяюють селяне в чужих краях (Німеччині, Бельгії, Голандії, Данії, Франції та Польщі), К., р. 1908, ц. 20 к.
Дрінченко С. П. Думи та пісні, які виконує кобзарь Іван Кучеренко. № 1. Дума про Морозенка. Х., р. 1908, ц. 20 к.
Друга серія (17 пр.) листовних карток з узорами для рушників, ц. по 3 к. за шт.
Євангеліє від Матвея і Марка на українській мові (без славянської) в оправах. М., р. 1908, ц. по 10 коп.
Житецкий П. Очеркъ литературной исторіи малорусскаго нарѣчія въ XII и XVIII в.в. часть I. К., 1889, ц. 2 р.
Жук Михайло. Ох. (Казка). Черн., р. 1908, ц. 6 к.
Загірня М. За рідний край. Оповідання про Орлеанську дівчину Жанну д'Арк. К., 1908, ц. 7 к.
Златовратський. Гетьман. Псіхологичний нарис. Переклад з російської мови. К., р. 1908, ц. 10 коп.
І. А. Українська преса про земельну справу. Львів, р. 1908, ц. 5 к.
Ібсен Г. Нора, або хатка ляльки. Драма в 3-х актах. Переклала Марія Грушевська. К., р. 1908.
„ Жінка з моря. Драма на 5 дій. Переклала Н. Грінченко. К., р. 1908, ц. 30 к.
Кулишъ П. А. Сочиненія и письма, т. I. Подъ ред. И. Каманина. Изданіе А. М. Кулишъ. К., 1908, ціна по передплаті за 20 томів 15 руб.
Кистяковскій Б. Холмщина и Украйна. (Московскій Еженедѣльникъ № 19 и 20), ц. 30 к.
Корольов В. Ветеринарні поради. Кн. I. Зверхні хвороби та хвороби окремих частин тіла (органів). Спб., р, 1908, ц. 12 к.
Конощенко А. До історії земської школи на Херсонщині. К., р. 1908, ц. 15 к.
Коваленко Гр. Рідна хата. Ілюстрований збірничок. Полт., р. 1908, ц. 20 к.
К. Спартак. Оповідання про римських невольників. К., р. 1908, ц. 5 к.
Лисенко М. Збірка народніх пісень в хоровому роскладі, пристосованих для учнів молодшого й підстаршого віку у школах народніх. Київ, р. 1908, ц. 1 р. 25 к.
Луценко І. Псіхична енергія й проблема читання думок. Од., р. 1908, ц. 25 к.
Лоський К. Про холеру. Грубешів, р. 1908, ц. 4 к.
Михальчукъ Н. П. Къ вопросу объ отвердѣніи слоговъ въ малорусскомъ языкѣ, ц. 3 к.
Петровъ Н. И. Коллекціи древнихъ предметовъ и монетъ, пожертвованныя церк.-археолог. музею при Кіевской духовн. академіи Н. А. Леопардовымъ. К., 1908, ц. 50 к.
Старицький М. П. Драматичні твори, т.т. I і II, по 2 р. за том.
„ Къ біографіи Н. В, Лысенка. К., 1904.
Словарь української мови. Зібрала ред. журн. „Кіевская Старина“, Упорядкував Б. Грінченко т.т. I і II (Ш і IV друкуються), ціна по передплаті 7 р. Окремо кожний том не продається.
Топеліус З. Казки, з малюнками. Переклав Б. Грінченко. К., р. 1908, ц. 8 к.
Черкасенко С. Жарт життя. Комедія на 3 дії з 5-ти картин. К., р. 1908, ц. 25 к.
Шіллер Ф. Вільгельм Телль. Драма на 5 дій. Переклав Б. Грінченко. К., р. 1908, ц. 30 к.
Шніцлер А. Забавки. Драма на 3 дії. Переклав Б. Грінченко. К., р. 1908, ц. 30 к.

На складі єсть багато цінних старих видань, які давно вийшли з продажу—всі в оправах.
Крім того в книгарні єсть фотографичні портрети усіх українських письменників, діячів і артистів. Єсть великий вибір листовних карток з типами України, письменниками українськими, краєвидами і історичними малюнками. Книгарня приймає передплату на всі українські часописи. Київ, Безаківська, 8. **Українська Книгарня** 0—321—1

Друкарня 1-ої Київської Артілі Друкарської Справи. Трьохсвятительська 5. Телеф. 1069.